II.

A CSIKVÁRMEGYEI REFORMÁTUS DIASZPÓRAMISSZIÓRÓL

„HASONLATOS ISTENNEK ORSZÁGA A MUSTÁRMAGHOZ.“

IRTA: KOVÁCS PÁL

GYERGYÓSZENTMIKLÓSI REF. LELKIPÁSZTOR.

„Non ergo est virgo ab haeresi Ghiurghio.“[1]

Az erdélyi magyar református Anyaszentegyház kettős igénnyel: *evangéliumi* és *történeti* igénnyel vállalja és munkálja csikvármegyei diaszpóramisszióját. E kettős igény egyfelől feszítő energiája, másfelől garanciája a terheiben is gyönyörüséges diaszpóramisszió sikerének.

Az *evangéliumi igény* magátólértetődő, örökérvényü, par excellence követelmény, mitől az *Ige-egyház* el nem szakadhat, miről le nem mondhat s miből le nem alkudhat büntetlenül egy jottányit sem soha; a *történeti* igény — melynek részletes kifejtése egy külön tanulmány tárgya — ha csak vázlatvonalakban is, indokát akarja adni jogosultságának az alábbiakban.

A reformáció történeti tényében felgyult Lélek-tüze diadalmasan előretörő, erőteljesen hódító utjában elharapódzott Csikvármegyében is; gyorsan terjedt a „pápás avaron“ úgyannyira, hogy az 1560—70 es években már több csikvármegyei egyházközség befogadta a hitújítást és berendezkedett az evangélium szerint repristinált vallásos életre.

A reformáció csikvármegyei elterjedésére vall P. Campani jezsuitának 1586-ban Aquaviva gyulafehérvári jezsuita generálishoz küldött tudósítása, melyben szomoruan panaszolja a provinciális páter, hogy Csikban „a concurrens haeretikus papok által mindenki eretnekségre csábittatik.“

Ez a tudósítás, mely csak „a haeretikus papok“ csábításairól szól, nem közli a haeretikussá vált csíki helységek neveit, bár biztos történeti kútfőből merítve állíthatjuk, hogy ebben a korban már Csikvármegyében nagy református gyülekezetek vannak, hol „lélekben és igazságban“ imádják a Szentlélek Uristent.

---

[1] Báthory A. 1591. Jun. 15-én kelt jelentésének zárómondata.

A csikvármegyei reformációra vonatkozó legrégebbi adatot Lampe „Ember Históriája“ nyujtja, miszerint az 1569. évben Nagyváradon tartott zsinaton jelen van Szegedy István *ditrói* lelkipásztor is, ki elfogadja az ott készült „Sententia catholica“-t.

A csikvármegyei reformáció elterjedését bizonyítja Báthory Endre cardinalis 1591. junius 15-én kelt, Rómába küldött jelentése, ahol jelenti, hogy Csikvármegyében, különösen Gyergyóban nagyon elterjedtek a haeretikusok, kiknek Lázár András (Bethlen Gábor nevelőatyja) papokat adott és három plébániát állított fel: Szárhegyen, Al- és Ujfaluban; Gyergyó-medencéjében csak a szentmiklósi plébánia őrizte meg a katholikus hitet.

Ez a jelentés nem említi sem Ditró, sem Nagyboldog-asszonyfalva (a mai Karczfalva) reformációját, habár katholikus források nyomán tudjuk, hogy ezen utóbbi helyen egy Kelemen nevü „eretnek prédikátor“ működött, kinek tizedet is fizettek a nagyboldogasszonyfalvi hivek.

A fejlődésnek indult, ifjú református gyülekezetek kétségtelenül sok nehézséggel küzdöttek, mely nehézségek közül meg kell említenünk a ref. felelősség és öntudat fogyatékos voltán kivül a csikvármegyei gyülekezeteknek a többi reformált egyházaktól való földrajzi távolságát. Csikvármegye, különösen Gyergyómedencéje magas vízválasztó hegyektől elszigetelt, zárt terület s ha tekintetbe vesszük a XVI. századbeli közlekedési nehézségeket, megérthetjük az érintkezés folytonosságának hiányából bekövetkező, az erdélyi reformált egyházak mozgalmas vérkeringéséből kieső s így magáramaradt csikvármegyei református eklézsiák szomoru sorvadását.

A jezsuitizmus nagyszerü helyzet-stratégia ismeretére vall a csikvármegyei reformátusok nehézségeinek felismerése és eme Erdélytől földrajzilag majdnem különálló, természetes földrajzi határokkal körülzárt helyen: „Csikországban“ csakhamar meg is vetették lábukat az ellenreformáció biztos diadalának reménységével.

Buzgólkodásukról az 1591 év november 5—20. napján tartott gyulafehérvári országgyülés is tudomást szerez és a csiki reformátusok panaszainak orvoslására e rendek felemelik szavukat, kötelezik a fejedelmet a csiki reformátusok és azok templomainak oltalmazására a jezsuiták tulkapásaival

szemben, de a rendek védelemszózata, határozott állásfoglalása visszhang nélkül foszlott szét s mert református részről a tényleges életmentés elakadt, a fáradhatatlan jezsuiták a fejedelem védnöksége, a cardinális irányítása mellett hathatósan „evangelizálták az igazság kipróbált fegyvereivel" s gyökerestől kitépték a csikvármegyei reformáció igéretekben gazdag evangeliumi palántáit.

A hires „ördögűző" Láda Bálint jezsuita, valamint Báthory Zsigmond nevelője, Leleszi István atya kemény előmunkálatai biztosították a csikvármegyei rekatholizáció teljes uralomrajutását; Báthory Endre cardinális a rekatholizált Lázár Andrással — ki 1593 ban főkapitányi tisztet nyert — visszarakatja nagy ünnepségek között a reformátusoktól visszavett templomokba az oltárokat és képeket s ezzel bezárult a XVI. századbeli csikvármegyei reformáció fölött a halálthirdető koporsó. Megoltatott a Lélek-tüze és úgy tünik nekem, hogy azóta Csikvármegye a legszomorúbb református temető.

*

Őrhelyemen állva, gyakran hallom a jeltelen, széttaposott temető mélyéből feltörni a sulyos vádat: árulás, jóvátehetetlen mulasztás történt! És ezt a súlyos mulasztást Anyaszentegyházunk mindezidáig sohasem tudta jóvátenni. Végre mintegy 250 évi hallgatás és halogatás után *evangeliumi és történeti igénnyel* beindított diaszpóramissziója által Anyaszentegyházunk felvette és vállalta a „lehetetlenség feladatát", elindult Isten védelme, Jézus Krisztus irányítása mellett vissza „Csikországba", a szikla hegyóriások, az ős fenyves erdők közé, hogy felgyújtsa a jeltelen sirok felett az evangelium fényét és e *csudálatos fény* mellett *megkeresse* a mi elveszett, *megtartsa,* amit az Úr gondjaiba helyezett és *szétszórja* a temető földjén a tiszta Ige-magvakat gazdag aratás áldott reménysége alatt. *Ezzel a drágalátos megbizatással az evangeliumi igény küld, a történeti igény visszaküld Csikvármegyébe!*

A csikvármegyei református diaszpóramisszió elindulása és rövid történeti áttekintése.

A csikvármegyei reformáció kialudt vulkánja mellett Isten különös gondoskodásából lassanként, észrevétlenül felgyuló élet-tüzek: *ref. diaszpórák* keletkeztek és ezen szétszórtan lobogó, égő tüzek gondozására, ébrentartására kötelezte el magát elsőnek a mult század ötvenes éveiben *György János felsősófalvi lelkipásztor,* mint a megújult ref. lelkiismeret szolgálatkész apostola.

Györke János a mulasztások nyilt beismerésével indult; hitének erőteljes bizonyosságával, a küldetés serkentő szenvedélyével átjárót keresett a Hargitán a Gyergyómedencéjében szétszórtan élő, mintegy 200-ra tehető atyafiakhoz, kiket felkeresett és összegyüjtögetett Domokos István hitbuzgó atyafi hajlékában, „hol lelkivigaszban részesítette“ a magárahagyatottság terhe alatt szenvedő lelkeket.

Eközben az ércolvasztóiról nevezetes Balánbányán szintén jelentős számban éltek reformátusok, kiknek lelkigondozását az akkori székelyudvarhelyi lelkipásztor látta el személyesen vagy legátusa által.

Ezen egyéni vagy szükebbkörü vállalkozások után a reformátusok egyetemesebb érdeklődéssel az 1873 évi november havában tartott egyházkerületi közgyülésen fordultak a csiki hitsorsok felé. Nagy Péter püspök indítványára tárgyalja a közgyülés a csiki hitsorsosok helyzetét, de érdembeli intézkedés helyett megbizza a püspököt, hogy tanulmányozza a kérdést és a legközelebbi közgyülésen tegyen jelentést a hitsorsosok lélekszámáról és jelölje ki addig azt a központot, hol templomot és iskolát lehetne létesíteni.

E fontos kérdést újratárgyaló 1876 évi juniusi egyházkerületi közgyülés sem viszi azt előbbre, csupán megállapítja, hogy Csikvármegyében „mintegy 100 református család a róm. kath. vallásba való beolvadás veszélyének van kitéve“ és kimondja, hogy egyházkerületi közköltségen „egy templom építtessék, egy iskola állíttassék, papi és tanítói állás alapíttassék...“ és megbízza az igazgatótanácsot a kérdés tanulmányozásával. Az igazgatótanács ezt a fontos, életre-halálra menő kérdést kerek 10 esztendeig „tanulmányozta“ s közben a csiki diaszpóra híveket a ref. részről jelentkező közöny

lassú mérge és a mohó étvágyú katholicizmus telhetetlensége-pusztította, emésztette. Szász Domokos következett, a határozott tettek embere, a templomok, parochiák, iskolák alkotó, építő püspöke, ki az 1886. év juniusában tartott első püspöki jelentésében már közli a csiki reformátusokra vonatkozó tervét. Ezután nemsokára megnyeri Csikvármegye akkori főispánját a hivek összeírására s már ugyanezen esztendő karácsonyának nagyhetében megbízza Szini Jánost, a kézdi egyházmegye kiváló esperesét, hogy a csiki atyafiakkal lépjen érintkezésbe és komoly körültekintéssel végzendő környezet-tanulmány után létesítsen egy központi őrhelyet a szétszórt hívek számára. Szini János 1887 február 3 án több helyiség megvizsgálása után megjelent Csikszeredában, hol hosszas tanácskozás után megalakítja a ref. presbiteriumot és a diaszpóra-misszió céljaira az igazgatótanács 6500 forintos adományából egy emeletes házat vásárolt.

A missziói állomásnak Csikszeredában való felállítása a város megyeszékhely jellegében, központi fekvésében nyeri magyarázatát, de meg kell állapítanunk ezen figyelemreméltó körülmények dacára is, hogy ezen intézkedés a gyergyói reformátusok felmérhetetlen kárára történt, mivel az ittélő hívek nagyobb lélekszámuknál fogva teljesebb joggal igényelhették volna a jövendőmentő és biztosító állandó lelkipásztori munkát.

Szini János esperes megbízatásában csak félútat tett meg, eljárásának fogyatékossága innen magyarázható; jelentésére az 1887 junius 6 án tartott igazgatótanácsi ülésen Szász Domokos püspök évi 800 forint központi javadalmazás mellett kinevezi az első csikvármegyei diaszpóra-missziói lelkészt *Borbáth Pál* dálnoki lelkész személyében, ki nagy reménnyel indul az *egyházkerület legnagyobb egyházközségébe,* kit a püspök személyesen iktatott be, sok örömöt és még több megaláztatást jelentő őrhelyére. Az ünnepségekről a katholikus előkelőségek hiányoztak, kimentéssel vagy anélkül távoltartották magukat. A hivek megtartásán fáradozó, az evangéliumi életet hordozó pásztort a hidegen exclusiv közvélemény s még inkább a féltékeny r. kath. sajtó kiméletlen durvasággal támadta, a „Ditrói Közlöny“ például „berbécsbőrbe öltözött farkasról“, „mérges kigyóról“ elmélkedett „a rókamódon befurakodott“, hívei által körülrajongott „eretnek pap“ láttán.

Borbáth Pál a szó igazi értelmében vett apostoli buzgóságú és bátorságú szolgája volt vállalt küldetésének. Eloltthatatlan tűzzel fogott hozzá munkájához, görcsösen ragadta két kézre az eke szarvát a töretlen ugaron, célegyenesen haladt előre, nem volt ideje félre-hátra tekintgetni, csak a célt látta sugárzó hitével, városi és a vármegye egész területén szétszórt híveinek felkeresése, ébresztgetése, hívogató bíztatgatása, az elkereszteltek visszaszerzése, az eltévelyedettek visszanyerése, bucsújáró, miséző, gyónó, ministráló reformátusok visszaédesgetése, a vallástanítás, konfirmációi előkészítések, külső és belső ellenségekkel való szakadatlan tusakodása, valamint az egész megyére kiterjedő örökös útazgatása teljesen lekötötték a szent szolgálatra; 1887. évben már a Gyergyó medencéjében élő híveket is beszervezte és számukra 60 frt. évi haszonbér mellett állandó imaházat bérelt Gyergyószentmiklóson. Az önállósulás magva elvettetett s a gyergyói hívekkel szemben elkövetett mulasztást helyrehozandó, lázasan munkálta a kibontakozást. A háromszéki és udvarhelyi nagyobb gyülekezeteket végig apostolkodta, istentiszteleteket, előadásokat tartott, élesztett lázított, forradalmasított a csiki diaszpórahívek megmentése érdekében; klenodiumokat szerzett és szorgalmasan kollektált a Gyergyószentmiklóson felépítendő templom javára.

Itthon pedig hangyaszorgalommal gyarapította a szegény hívek filléreiből összerakosgatott templomalapot, hogy a Szathmáry János inspector-curator által adományozott, a város legszebb terén fekvő telken felépíthesse híveinek oltalmára a lelkében már rég felépített ref. templomot. De a templomépítés öröme nem adatott meg Borbáth Pálnak — övé csak a magvetés volt —, mert felőrölten, kimerülten el kellett hagyja őrhelyét, vizaknai lelkipásztor lett.

Borbáth Pál távozása után csaknem egy esztendeig pásztor nélkül állott a szeredai paróchia s az életmagra kapott csíki diaszpórahiveket a kézdivásárhelyi lelkész, Kovács István „adminisztrálta“.

Az Isten kegyelme azonban nem hagyta sokáig pásztortalanul az Ő — szétszórtságában és magárahagyatottságában sok kisértő veszélynek kitett — nyáját, a korszak egyik legképzettebb és legmélyebben hivő ifjú hitvédőjét, *Bitay Béla* hitoktató segédlelkészt hivta el és állította a csiki protestánsok

oltalmazására. A protestáns kifejezés megfontoltan íródott le, u. i. mig Borbáth Pál a csiki református atyafiak pásztorolását végezte, addig a mélyebbre látó Bitay Béla a reformátusokon kivül megnyerte a közös evangéliumi keresztyénség számára az ágostai evangélikusokat és unitáriusokat is, azóta van használatban a Csikvármegyében a példás egyetértésben és közös egyházi teherviselésben együttélő reformátusokat, ágostai evangélikusokat és unitáriusokat átfogó protestáns jelző, természetesen a ref. hitelvek sérelme és veszélye nélkül.

Bitay Béla örök mintaképe a fáradhatatlan evangéliumi református lelkipásztornak, eleven apostoli működése alatt épült fel a gyergyói református templom, melyet 1899. évben Kiss Sándor épitész készített 7367 koronáért. A templom megépítéséhez az igazgatótanács 1800 forintot adott, a többi önkéntes adományozásból folyt be, amiből a katholikus társadalom is — dacára a papság intelmeinek és tiltakozásának — elismerésre méltóan vette ki részét. A templom Isten különös kegyelméből azon a helyen épült, ahol Györke János az első istentiszteleteit tartogatta. A gyergyói hivek kedves, kicsiny templomát 1899. október 14—16. napjain végbement ünnepségeken Bartók György püspök szentelte fel a gyergyói hivek hála- és örömkönnyei között. Megindító volt a lelkiekben gazdag ünnepségeken a magvető és fundamentumkészítő Borbáth Pál megjelenése. Fáradtságot nem tekintve, eljött a távoli Vizaknáról, hogy régen nem látott szerettei körében leboruljon az új hajlékban hálaadó imádságban azért a kegyelmes gondviselésért, hogy Isten a kicsiny magvat terebélyes fává növelte és hajlékot, menedékházat épített a szétszórtan élő kiválasztottai védelmére.

Az új hajlék küszöbén találkozott a mult és a jelen: Borbáth Pál és Bitay Béla és amint egymást átölelték, boldogító örömmel látták immáron a gyötrelmes szántás és magvetés „ingyen kegyelemből való“ gazdag aratását és bizonyságot nyertek: aki az Úr ügyéért fáradozik, nem hiába fáradozik.

Ezen két, fáradhatatlan, szorgalmas, az evangéliumi szolgálat tüzlángjában égődő hitharcosnak soha le nem róható hálával tartozunk, nemcsak mi, az utánuk jövő, a megkezdett evangéliumi szolgálat folytonosságát munkáló szolgatársak, hanem az erdélyi ref. Anyaszentegyház egyeteme is, mert

apostoli mandátumukhoz hiven összegyűjtögették, egybeterelgették a magárahagyott, szétszéledt nyájat, nélkülözések, megaláztatások, munkálkodásban eltöltött, nappalbavirradó éjszakázások között hűséggel szolgálták a *magtartás*, a *tanítás*, az *igeátadás* nehéz feladatát.

Munkásságuknak, különösen Bitay Béla munkálkodásának elismerésére, az elhangzottakon kivül, döntő bizonyíték az 1900. évi országos népszámlálási adatokkal is igazolható lélekszámkimutatás, mely szerint Csikvármegyében 956 ref., 245 ág. ev. és 103 unitárius, összesen 1304 protestáns lélek él evangéliumi gondozás alatt.

Ime, az elvetett mag az Istentől megszentelt, személyes pásztori munkálkodás eredményéül megteremtette a maga gyümölcsét a csikvármegyei diaszpórákban.

Bitay Béla 1907. márciusában hagyta el Erdély egyik legnagyobb egyházközségét, szeretett Filadelfiáját, gazdag multat hagyván maga után; csiki hiveinek könyhullatásai között új állomására, Dévára költözött. Távozásával megüresedett terhes őrhelyre, az őrálló után néző hivek bizalmából: *Takács Károly* bikfalvi lelkipásztor vállalta az evangélium ügyének szolgálatát a mindinkább szaporodó diaszpórákban. Kevés munkát adó, csendes, jó megélhetést biztosító eklésiát hagyott el a bizonytalanért és nagy családjával vállalta az apostoli szegénységet, hogy szegénysége által sokakat gazdaggá tegyen; lelkipásztori szolgálatának legtöbb idejét örökös utazgatásban tölté; eső, szél, a közismert csiki fagyok legtöbbször szekeren, vagy szánon lelték, amint hordozgatta hite erősítő, vigasztaló tüzét. Takács Károly szilárd, helytálló apostola az Úrnak, nem hagyta el őrhelyét, mint elődei, mert ő egész életét helyezte a szolgálat oltárára, hogy szétsúgározza az ige bizonyosságát: „aki mindvégig álhatatos, megtartatik“ és ebben a hősies kitartásban kifejtett munkálkodásának előszámlálhatatlan eredményei között első helyen áll buzgó munkálkodása által megerősödött gyergyói leánynak 1918. évben anyaegyházközséggé való önállósulása.

1918-ban, mikor az egész világ rettentő kinok között vajúdott, akkor született meg a régóta várt gyergyói ref. egyházközség Isten dicsőségének és az emberek békességének szolgálatára és Isten kegyelmes akaratából ott nyert hajlékot, ahol a reformáció dicsőséges elindulásakor az egész

gyergyói medencében egyedül *nem vala helye* — Gyergyószentmiklóson. Erre az igéretekben gazdag őrhelyre részben az akkori lelkészhiány, részben az atyafiak teherbiróképességének csekély volta miatt, az igazgatótanács csak 1924. április havában állított őrállót *Takács Ferenc* segédlelkész személyében, ki azonban csak imádságaiban tusakodhatott gyülekezetéért, mert a világháboru borzalmainak következtében tüdőbetegségbe esett s így ez a nagytudásu, szelid lelkületü Timótheus, az új egyházközség nagy veszteségére, őrhelyét nem foglalhatta el soha.

1927 januárjában jelenik meg a ténylegesen szolgáló első h. lelkész, *Simon Dezső* és több mint két évre terjedő szolgálati ideje alatt agilis gondnokával, dr. Makkay Domokossal az egyházközség anyagi megszilárdításán fáradozott; az agrárkisajátitások rendjén 10 hold erdőt szereztek az egyháznak, melynek eladási árát: 300.000 lejt „papilak alap“ címen bankba helyezték azzal a reménységgel, hogy a kamatokkal megnövekedő tőkével egy pár év leteltével az önállóságra oly régóta hivatott diaszpóramissziói egyházközségnek papilakot lehessen építeni és ezzel a lelkipásztori munka folytonosságát biztosítani.

A Simon Dezső távozásával megüresedett őrhelyre *Kovács Pál* h. lelkész küldetett, ki 1930 október elsején véglegesíttetett, mint az új egyházközség első lelkipásztora. A beiktatást Vásárhelyi János püspökhelyettes végezte, ki ezenkivül elnökölt a csiki atyafiak részére rendezett két napos szórványkonferencián is, melyre a megye minden részéből, még a legtávolabbi diaszpórákból is fáradságot nem ismerve, nagy számmal sereglettek egybe az evangeliumi élet után szomjuhozó hivek.

A nagy missziói mező közepén álló kicsiny templom végre megkapta lelkészét, kinek a szórványok beszervezésén, a belmissziói munkák beindításán kivül legfőbb óhaja volt a végleges parochia felállítása, hol a lelkész lakást s a belmissziói munkák végleges otthont nyerjenek, de a fergetegként jött gazdasági válság rombadöntött és elsodort egyelőre minden építő tervet, az összegyűjtögetett papilak alap bankba rekedt és az atyafiakkal együtt szegénykedő lelkipásztor szomoruan tapasztalja a gyergyói kettős kisebbség kettős keresztje alatt a páli igazságot: bizony zsellérek vagyunk...

A világ becsapott, megcsalt, de velünk maradt a gondviselő Isten! A folyó évben a gyergyószentmiklósi városi tanács a város szivében egy papilak céljaira alkalmas telket adományozott, melyen az igazgatótanács, az erdélyi és helyi hivek önkéntes áldozataiból megindult a fészekrakás munkája: a parochia építés. Az épírés munkálata folyik; az épület befejezetlen, önmagunk erejéből befejezhetetlen, de nem kétségeskedünk: velünk van az Isten!

A csikvármegyei protestántizmus életét példázó gyergyói parochia emelkedő fundamentumánál állva, életünk felett kiemelkedő toronymagas feladatok láttán érzem, nem vagyunk befejezett épület, a tennivaló még sok, de legyen hála az Istennek, hogy még *kell* és *lehet* építeni az Ő dicsőségére. *Kell* és *lehet* s így teljes a bizodalmunk, hogy a mindezidáig munkálkodó Isten fokozottabb felelősségvállalásra ébreszti az erdélyi Sion fiainak és leányainak szendergő lelkiismeretét és a még ma szétszórtanégő parányi evangéliumi őrtüzek a segítő, testvéri felelőlősség hasábjaitól felgerjedve, továbbra harapózva végigömlenek Csikvármegye hegyein és völgyein és egy megoldhatatlan lángoszloppá válva hirdetni fogják a Világ-Világosságának örökkétartó diadalát s egyben a diaszpóramisszió jogosultságát is.

Erdélyi ref. Anyaszentegyházunk meg kell hallja a maga egyetemében, hogy e diadal kivívására az evangéliumi igény küldi, a történeti igény visszaküldi Csikvármegyébe.

*

A csikvármegyei protestántizmus életére vonatkozó vázlatos történeti vonalak megrajzolását azért tartottuk szükségesnek, hogy felmutathassuk azokban egyfelől a reformátusfelelősség fogyatékosságából származó halálos sorvadást, másfelől a tényleges református felelősség életre lendítő és éltető erejét. Csikvármegye protestántizmusának rég- és közelmultja döntően mutatja, hogy a ténylegesen munkáló felelősség kiépítetlensége a legerősebbnek vélt, nagy gyülekezeteket is rombadönti, viszont az egyetemesen dolgozó, támogató, egymásra vigyázó, gondviselő felelősség a kicsiny mustármagot: a diaszpórát is képes terebélyes fává növelni. A fenti történeti tények figyelmeztetnek és utalnak a testvéri felelősséget vállaló és Isten dicsőségét munkálandó kötelességünkre, hogy így Anyaszentegyházunk fájának minden rügyszemét,

lombját és galyát bevonjuk a közös nedvkeringést biztosító Centrumba: az Úr Jézus Krisztusba; különben — ha ezt elmulasztjuk — elszáradnak a rügyek, a galyak s ezek pusztulása az örökös terebélyesülésre hivatott *fa* elkorhadását idézi elő.

A mostani itéletes időben, mikor a vihar annyi termőrügyet lesodor Anyaszentegyházunk fájáról, mikor a megpróbáltatásoknak oly rettentően mélypontját mérjük, a feltörő életigény felhiv és kötelez egy határozott, egészen más életmagatartásra : *egy egységes, minden életmegnyilvánulásra kiterjedő felelősségvállalásra életünk egész útvonalán.* Ezen a felelősségvállalás útján haladva, leljük fel Anyaszentegyházunk fájának éledő rügyeit; a csikvármegyei diaszpórákat, melyek a fa életerejének, fejlődésképességének derűs előhirnökei. Ezeknek az igéretekben gazdag rügyszemeknek védelmét a diaszpóramisszió látja el. A diaszpóramisszió belmissziói tevékenység, melyet Anyaszentegyházunk — a szétszórtan, az anyai kebeltől távol, elszakadtan, idegen felekezetek közé beékelten élő tagjai között fejt ki acélból, hogy azok Krisztussal, az Egyház Fejével unióba lépjenek és az Őbenne kinyilatkoztatott kegyelemnek részeseivé legyenek.

Csíkvármegye diaszpóramissziói térképe.

Kérdésünkhöz közelebb érkezve, mindenekelőtt vizsgáljuk meg Csikvármegye területét diaszpóramissziónk szempontjából. Csikvármegye földrajzilag nagyon osztott területet képez, általában 3 részre tagolják, u. m.: Alcsik, Felcsik és Gyergyó; ez a beosztás azonban nem adja a vármegye teljes képét, mert e három, természetes határokkal körülzárt részen kivül ide tartozik a régi Kászonszék, valamint a gyimesi, békási és tölgyesi szorosok magas hegyláncokkal körülölelt környéke is.

Ezen a nagy, egész vármegyére kiterjedő diaszpóramissziói mezőn cca 50 diaszpóra helyezkedik el két őrtorony: a *csikszeredai* és *gyergyószentmiklósi* református egyházak oltalmazása alatt.

1. A *csikszeredai* egyházkörbe a cca 150 kilométeres szélességű mezőn Kászon, Alcsik, Felcsik nagyrésze és a

gyimesi **szoros** környéke tartozik 25 diaszpórával az alábbi helyiségnevek és lélekszámkimutatás szerint:

Sorsz.	A diaszpóra neve	Lélekszám	Sorsz.	A diaszpóra neve	Lélekszám
1	Zsögöd	9	14	Szentsimon	2
2	Taplocza	12	15	Csatószeg	4
3	Vásdatfalva	8	16	Verebes	3
4	Szépviz	13	17	Csikszentgyörgy	11
5	Szentmihály	3	18	Bánkfalva	12
6	Csicsó	14	19	Csikszentmárton	40
7	Mádéfalva	31	20	Kozmás	15
8	Madaras	13	21	Kászon	15
9	Rákos	9	22	Gyimesközéplok	14
10	Dánfalva	6	23	Gyimesfelsölok	1
11	Karczfalva	18	24	Gyimesbükk	45
12	Szentkirály	6	25	Csikszentlélek	3
13	Szentimre	4		Összesen	311

2. A gyergyószentmiklósi egyházkörbe Felcsik három helyisége: Csikszenttamás, Csikszentdomokos és Balasibánya, Gyergyómedencéje, Békás és Tölgyes környéke tartozik, ezidő szerint 17 diaszpórával, az alábbi helységnevek és lélekszám kimutatás szerint:

Sorsz.	A diaszpóra neve	Lélekszám	Sorsz.	A diaszpóra neve	Lélekszám
1	Csikszenttamás	2	10	Tekerő patak	10
2	Csikszentdomokos	26	11	Szárhegy	43
3	Balánbánya	3	12	Ditró	47
4	Marosfő	11	13	Remete	11
5	Vasláb	23	14	Várhegy	29
6	Gyergyóalfalu	13	15	Békás	2
7	Gyergyóujfalu	5	16	Becefalva	1
8	Csomafalva	4	17	Tölgyes	6
9	Kilyénfalva	2		Összesen . . .	238

Ezek szerint Csikvármegye területén 42 ref. diaszpóra van 549 lélekszámmal. Ezen kivül Csíkszeredában 400, Gyergyó-szentmiklóson 438 a hivek lélekszáma, összesen 1387 *protestáns* lélek él Csikvármegyében a két lelkipásztor gondozása alatt.

A fentiekben kimutatott diaszpóráink helyzetét, ha csak térképen is vizsgáljuk, azt találjuk, hogy azok Csikvármegye egész területét behálózzák s ennélfogva az egyházkörök nagy terjedelme szinte elvállalhatatlan feladatot jelent az egyetemes felelősség hiánya folytán magukra hagyott lelkipásztorokra nézve, mert a nagy munkamezőn egyedül verejtékező lelkipásztor vagy a még talajtalan és történetietlen anyaegyházközség gyülekezetének lelkiépületét rendezgeti és ekkor annyira elkötelezte magát az otthoni szolgálatra, hogy *rendszeres* diaszpóramisszióra nincs ideje, vagy a diaszpóramisszió folytonosságának biztosítására szenteli idejét és akkor — tekintettel a nagykiterjedésű diszpóramező kivánalmaira — annyira odaadja önmagát, hogy azalatt az anyaegyházközség építményei mennek veszendőbe.

Bizony, Csikvármegyében a feladat nagysága s az ebből folyó mulasztások miatt a tennivaló sok, „de a munkás kevés!“ Éppen ezért *szervezett Anyaszentegyházunk egyeteme* meg kell lássa, hogy ezen kérdésben gyors döntésre, azonnali segítésre van szükség, mégpedig mindkét őrhelyre beállítandó egy-egy kisegítő lelkipásztor, hogy így „kettőnként járjanak az Ő orcája előtt“ és hű bizonyságtételük által biztosítható legyen úgy az egyházközségben, valamint a diaszpórákban az evangeliumi munkálkodás rendszeres folytonossága. Meggyőződésünk szerint az így megosztott munkamezőn az evangeliumibb munkálkodás gazdagabb eredményt tudna elérni és felmutatni.

Sokan anyagi okokra hivatkozva: „bár a meglévőket tarthassuk“ indokolással időszerütlennek minősítik a szétszórt, pásztortalan nyájnak egy seregbe gyüjtéséért aggódó pásztori lélek *kiáltó szavát*, de minden bizonnyal reméljük, hogy a *kiáltó szó* a puszta tagadások felett falat talál, honnan a *hang* visszaverődik és minden lélekhez elérve, munkába állít, hogy közös szeretetkalákával építsük a csiki diaszpórákban az evangéliumos jövendőt, annál is inkább, mert az építési költség nem mulja felül a *közös erőnket.*

„Kérjétek azért az aratásunk Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő aratásába!“

A csikvármegyei diaszpórahivek lelkiarca és tipusai.

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk hogy Csikvármegyében nincs egyetlenegy diaszpóránk sem, mely a diaszpóra missziói munka eredményeként állott volna elő (és Erdély egész területén?). Diaszpóráink — Isten ingyen kegyelméből — itt a bevándorlás eredményei, hiveink Erdély gyülekezeteiből kerültek ide mint erdei-, gyári munkások, iparosok, kereskedők és tisztviselők. Nem hallgathatjuk el, hogy a hit dolgaiban nagyon sokan gyengén tarisznyáltan vannak elveresztve hazulról szegény vándorlegények módjára, hiányzik a személyes hit megelevenítő ereje, az egymásra vigyázás, az áldozatosság lelke, hogy annál inkább kihangsulyozódjék társadalmi különbözőségük s mert nem érzik szükségét a közösségben való élésnek, valamint a „papbértől“ való irtózatukban évekig elrejtőznek a lélekkereső lelkipásztor elől és így a rejtőzködés ideje alatt a lélek feléli önmagát: enerválttá lesz, elüresül, elalél és aki őt felébreszti, annak hálából mindenét odaadja.

Sajnos, ilyenkor a szerencsés megtaláló csak ritkán Anyaszentegyházunk, rendszerint a katholicizmus, mely boldog örömmel „samaritánuskodik“, hogy megmentsen egy elveszett lelket az „igaz egyház“ számára. Az így kinyújtott kéznek teljes a diadala „a megtalált bárány“ felett, ki ha eddig meg nem tette, most sietve ad reverzálist, vagy betér oda azzal az érzéssel, hogy ő már csak nyerhet. Az egyházi közösség elkerülésének itt egyik sokat hangoztatott indoka: „csak rövid időre jöttünk... mielőbb hazamegyünk ...“ azonban nagyon gyakori, hogy „a rövid idő“ 10—20 évig is eltart s mert ezalatt gondozás nélkül hagyott lelkében kialszik a hit világa, — hogy teljes legyen a romlása, ki is tér a „csiki magyar vallásra“, hogy immáron a reverzálisban elárult katholikus gyermekeivel egy hiten legyen. Nem ritka eset, hogy az így eltékozlódott ref. lélek húzamosabb itt tartózkodás után hazaállít nagyszámú kath. családjával színtiszta református szülőföldjére, hol buzgó megyebirája és buzgó családjával együtt rendithetetlen misszionáriusa lesz az általa létesített — katholikus diaszpórának. Ime, a diaszpórákban el-

veszített és elveszett ref. lélek, megelevenedik, mint katholikus misszionárius.

Bármennyire is szégyenünket hozó ez a megállapítás, el kellett mondanunk, hogy felhivjuk Erdély, különösen a közelebb fekvő Székelyföld reformátusainak figyelmét a csiki diaszpórákból származó veszedelemre, mert az a véleményünk, hogy a diaszpórák vagy újjászülik, vagy halálos itélettel megsemmisítik Anyaszentegyházunk jövendő életét.

A bevándorló diaszpórahiveknek bármennyire is általános, de nem ez az igazi tipusa. Ismerünk, hála Istennek, egészen más, evangéliumi bizonyságokat hordozó lelkiarcokat is, kik egy egészséges, öntudatos, hit által való gyülekezet testéről szakadtak le és úgy helyezkedtek el itt, mint igéretekben gazdag *diaszpóra-magvak.* Ezek a lelkek a lenézés, a megvetés, vagy az örökös ostromlások dacára is hősiesen kitartanak, hivek mindhalálig az Élet Fejedelméhez és az atyafiak közösségéhez; ezek a hitben *átforrósult* lelkek gyakran 20—30 kilométeres gyalogutat is megtesznek, csakhogy hallgathassák Istennek igéjét és az uriszentvacsora áldásaiban részesülhessenek. Megindító ezeknek a drága lelkeknek a felcsendülő éneklése, az Ige szomjas hallgatása, az áldozatkészség, amint a bibliai szegény özvegyasszony hálás örömével sietnek Isten országáért szolgáló Anyaszentegyházunk támogatására. Ezek a lelkek a lelkipásztor legjobb munkatársai, örömmel vállalnak minden megbizatást, figyelemmel kisérik az ugyanazon helyiségben élő ref. lelkeket, az újonnan érkező testvért támogatják és óvják a már általuk ismert kisértésekkel, támadásokkal szemben és közösségbe tömörülve épülgetnek egymás hite által.

Meg kell említenünk a csiki diaszpórák életéből még egy harmadik jelentkező tipust: a *benszülöttet.* Ez a tipus az ifjúság és még inkább a gyermekek köréből kerül ki, kiket a szülők *hite,* vagy *vallása* mentett meg az evangélium számára. Ez a tipus nagyjában katholikus felekezeti iskolában nevelődött vagy nevelődik, rendszerint *megkülönböztetett* figyelmesség mellett s mert a ref. vallásos nevelés vagy a konfirmációi előkészítés hiányossága miatt fogyatékos a hitvilága — ha a lelkipásztor nem tart fenn állandó kapcsolatot vele — elsodorja az őt környező tömeg hite; pedig ha ezen tipus lelkiarca elhalványul, könnyelműségünk lesz az

okozója annak a veszteségnek, mely 20—30 évre ismét feltartóztatja Anyaszentegyházunknak egy újabb őrállomással való gyarapodását.

A fenti sorokban megrajzolt tipusok és lelkiarcok az Erdélyi Sion felé fordulnak és várnak; várják az istenfiak megjelenését, az Istenországa diadaláért munkálkodó evangeliumi ügyvivőket, hogy a *megtartás, ébresztés* és *hódítás* missziójában Anyaszentegyházunk betölthesse Istentől megszabott lélekmentő feladatát.

A lelkipásztor diaszpóramissziója.

A diaszpóramisszió a legideálisabb lelkipásztori munka, mely a *megtartás* és az *Ige-átadás* kettős feladatán épül fel. A diaszpóramissziói lelkipásztor megbízatásában előbb a *megtartás* parancsának engedelmeskedik, hogy azután elmenvén, *tanítványokká tegyen minden népeket,* tehát a lelkipásztori szolgálat első lépcsője: a *megtartás;* megtartani azokat, kiket az Úr kiemelt egy közösségből és egészen másalkatú gyülekezet közé helyezett el, *megtartani* — de nem úgy, mint a rest szolga a tálentumot, hanem — *a gyarapítás feltétele alatt.* Nem elégedhetünk meg azzal, *hogy* a lelket mint statisztikai tételt tartogatjuk, hanem őt gyarapítani kötelesség élete minden vonatkozásában, hogy lelkileg minősültebbé válva, önmaga értékeit öntudatosan továbbadhassa jövendőnknek. A *megtartás* azonban a lelkipásztori munkálkodásban megnyilvánuló Szentlélek Úristen műve, Ki az egyes lélekhez irányítja mindenekelőtt a lelkipásztort. Minden lelkipásztori munkában, de különösen a diaszpórákban végzendő lelkipásztori munkában döntő jelentőséget nyer az egyes lélek. A diaszpóramisszióban válik teljesen nyilvánvalóvá, hogy egy élő közösség megszervezése az egyes lelkek megnyerésén keresztül megy végbe, épen ezért a lelkipásztornak résen kell lenni, hogyha valamelyik diaszpórájába egy lélek érkezett, arról azonnal tudomást szerezzen, vele közvetlen, személyes kapcsolatot létesítsen, mert az új életviszonyok közé került, magábanálló lélek az őt kereső kezet hálás örömmel fogadja el; a segítségnyújtás erőt, önbizalmat nyújt számára, megtapasztalja a hozzáhajló szeretetben, hogy ő is jelentős érték, egy élőközösség szerves része és ez a tudat megszilárdítja

és erőssé teszi a szüntelenül leselkedő kisértésekkel szemben, feltisztul benne a missziói öntudat és igyekezik építőmunkása lenni annak a közösségnek, mely becsüléssel utána nyúlt és megmentette. Viszont, ha nem megyünk utána a léleknek, nem törődünk vele, magáraszorultságában feléli önmagát, lassan halálos közönybe süpped és kiszakad — jogosan — névleges közösségéből.

Kétségtelen, hogy a diaszpórában élő lélek sok nehézségnek van kitéve s ha a lelkipásztor *idejében* nem megy elébe, vagy utána a társtalanságban álló léleknek, örökre elveszíthette őt, épen ezért a lelkipásztor állandó felkészültségben kell álljon az egyes lelkek védelméért.

Az egyes lelkek megnyerése után ki kell építeni a testvéri közösséget Krisztus uralma alatt és mint a *Lélek közösségét* szeretetmunkába kell állítani. A közösség ápolására legfőbb erőforrás a gyülekezeti *istentisztelet.* Az istentisztelet tartása előtt elengedhetetlen lelkipásztori kötelesség a hívek meglátogatása, életviszonyaik és körülményeik tanulmányozása, annál is inkább, mert a lelkipásztor a szerzett ismeretek alapján a leghatásosabb igehirdetési anyagot gyűjtheti össze a hívek építésére. Az istentisztelet megkezdése előtt az egybegyűlt híveket meg kell tanítani a kijelölt énekekre, hogy mindenki énekelhessen és ne maradjon senki némán az istentisztelet alatt. A diaszpórákban tartott istentisztelet — tekintettel azok ritka voltára — mindig urvacsora-osztással van egybekötve. Az istentisztelet után közös megbeszélés tartandó a hívek életére befolyást gyakorló kérdésekről, majd ezekután az *iskolásgyermekekkel* és a *konfirmándasokkal* a tanítással megbízott egyháztag előtt átismétlendő a tanult anyag, hogy a lelkipásztor meggyőződést nyerjen arra nézve, hogy a növendékek valóban érzik és értik a tanultak igazvoltát. *Az istentisztelet helye* kisebb lélekszámú diaszpórákban lehet bármelyik általuk kijelölt családi hajlék, míg a népesebb diaszpórákban és különösen ott, ahol élesebb társadalmi különbözőségek, vagy esetleges személyi ellentétek vannak, az istentisztelet látogatottsága és bensősége védelmében ajánlatos egy nyilvános helyiség, pl. iskola. Az istentiszteletek tartása közötti időt — mely 2—3 hónapra, sőt egy félévre is nyúlhatik a mostani gazdasági viszonyok mellett — sem szabad tétlenül, terméketlenül hagyni; esetleges látogatással, vagy levelezés

útján lelkipásztor tartson kapcsolatot híveivel és gondoskodjék református szellemű írások, ujságok küldésével a gyülekezeti öntudat nyilvántartásáról. Jelentős szerepe van a diaszpóra-misszióban a kolportázsnak, mit mindaddig, míg egyházi életünkben erről nem történik intézményes gondoskodás, a lelkipásztor maga kell végezzen.

A sok vérveszteségtől legyengült Anyaszentegyházunknak, ha élni akar, utána kell menjen övéinek az írott szóval is, hogy felvértezze és megerősítse őket hitükben az ellentétes szellemi áramlatok és támadások között. Valóban a kolportázs szolgálata az evangélium triumfálásának nélkülözhetetlen eszköze a diaszpórákban. A kolportör-lelkipásztor különös figyelmet fordítson arra, hogy a mi hitünk zsinórmértéke: a *Biblia* minden diaszpóralélek mindennapi tápláléka, lelki-kenyere legyen, hogy az élő, személyes hit a rendszeres táplálkozás által keresztyéni jellemmé váljon. Az így munkált egyéni hit közössétételére elkerülhetetlen a *konfessziónk* ismerete, mi által az egyéni hit közös hitben olvad fel a Biblia közös értelmezése által, hogy kihangsúlyozódást nyerjen a közös evangéliumi református öntudat történeti értéke. Ugyancsak elodázhatatlan követelmény a diaszpórákban a történeti értékeink átadása, mert e ponton is halálosan sebezhetők híveink.

A Bibliai, konfesszionális és történeti öntudat fogyatékossága sok tévelygést s ebből származó szégyent hozott Anyaszentegyházunkra. Épen ezért a lelkiismeretes konfirmációi előkészítés döntően életkérdés. A diaszpórák figyelmeztetik nemcsak lelkipásztoraikat, hanem Anyaszentegyházunk teljes egyetemét is, hogy *a konfirmációt komolyan kell venni*, mert a diaszpórákba elvetődött lélek, ha nélkülözi az evangéliumi református közösség hittudatát, elmerül a türelmetlenség hullámaiban; e nélkül csak a jelenben tengődünk, a jövendő-építés reménye nélkül.

Viszont a Bibliai, konfesszionális és történeti öntudat kiépítettsége olyan hatásos szérum, mely minden ragálytól megóvja a lelket, *megtartja* és közösségében elindítja a kibontakozás, a fejlődés útján.

A fejlődés útjára érkezett diaszpórában a lelkipásztor másik döntőfontosságú feladata: *az igeátadás*, vagyis a szélesebb rétegben való bizonyságtétel. Ha a lelkipásztor

kizárólag övéi megtartásán fáradozik és csak számukra van szava, mondanivalója, úgy önmaga hitetlenségét és az evangélium természetének ignorálását bizonyítja, pedig a lelkipásztornak elengedhetetlen feladata Krisztus szeretetétől szorongatva az evangéliumi kincsek minél szélesebb körben való továbbadása. Az örömhírterjesztés olyan követelménye a lelkipásztori szolgálatnak, melyről, ha lemond, a jövendőhöz való jussát tékozolja el. „Jaj ugyanis nekem, ha az evangéliumot nem hirdetem“, mert aki meg akarja tartani maga vagy övéi számára az evangélium gazdagságát, leszegényedve elveszti önmagát. A diaszpóramissziói lelkipásztor munkája csak a hívő lélek munkája lehet, hit nélkül siralomvölgy, átokhely a 100—150 kilométerre kiterjedő munkamező, hol a gond, a megalázó szegénység, az örökös, vége-hossza nélküli robotolás bogáncsai, tövisei teremnek. Csak a hivő lelkipásztor előtt lehet nyilvánvaló, hogy a diaszpórák környéke nem demarkációs határral körülzárt ellenséges terület, hanem a hű szolga missziói Kánaánja.

Nem lenne megközelítőleg sem teljes a diaszpóramissziói lelkipásztor munkakörének megrajzolása, ha nem szólanánk az alábbiakban *a lelkipásztori munka nehézségeiről.* E nehézségek azonban bármennyire is gátló jellegűeknek látszanak, nem csüggeszthetnek el, mert csak drága alkalmai a szolgáló hit bizonyságtételeinek és figyelmeztetések az erőgyűjtésre,

A lelkipásztori munka legelső nehézségét a diaszpóralélek elfásult *közönye* okozza: nincs református értelemben vett vallásos öntudata, nem érzi a közösségbetömörülés szükségességét, nem hallgat a pásztori hívogatásra és a lelkipásztorban csak egy szebben viselkedő adóvégrehajtót lát, aki foglalás helyett előbb szép szóval akarja rávenni „az elviselhetetlen adó“ fizetésére. Súlyosabb nehézség, mikor *elutasítja* a lélekkereső lelkipásztort, vagy *el- és bezárkózik* előtte, ilyenkor szinte hallani lehet a jogos szemrehányást: már késő! Katholikusnak érzem magamat, ők neveltek. A református vallásos nevelés nélkül felnőtt lelkek magatartása ez, kik közül sokan kitérnek, vagy esetleg megmaradnak papir-reformátusoknak, statisztikai tételnek, de távol állanak a református közösségtől lelkükben.

A fenti nehézségek között Bábel-toronyként magaslik fel (mindaddig, míg a református öntudat ereje romba nem dönti)

a *vegyes házasság.* A csikvármegyei vegyesházasságok mind megannyi *terméketlen fügefák* Anyaszentegyházunk kertjében. A katholicizmus teljes diadalt aratott és arat a közmondásos „türelmességünk“, vagy világosabban: gyáva, megalkuvó, mindent eltékozló hitetlenségünk felett. A vegyesházasság oly nyitott sebünk, melyből a lassú, észrevétlenséggel kiszivárgó veszteség — ha komoly orvoslásról azonnal nem gondoskodunk — megöl.

A Csikvármegyében kötött vegyesházasságokból származó veszteségünk felmérhetetlen. Sajnos, nem áll ezidőszerint módunkban a vegyesházasságoknak az egész megyére kiterjedő veszteséglistáját összeállítva adni, de azt adatokkal bizonyitva állítjuk, hogy csak Gyergyómedencéjében 1900. óta ötszázat meghaladja a reverzálisadással elalkudott és elárult ref. lelkek száma. A jelenlegi házassági viszonyok ismertetésére az alábbiakban ideiktatunk egy táblázatot a gyergyószentmiklósi egyházkörből, mely megdöbbentően bizonyítja a ref. lelkek könnyelműségét:

Sz.	A HELYSÉG NEVE	Egyező református	Egyező protestáns	Vegyes				
				Javunkra	Közös megegyez.	Kárunkra		
				házasság	Összesen	Vadházas.		
1	Gyergyósztmiklós	31	9	12	28	70	150	13
2	Gyergyóalfalu	—	—	—	4	3	7	1
3	Gyergyóujfalu	—	—	—	—	4	4	—
4	Csikszentdomokos	3	—	—	4	3	10	—
5	Csikszenttamás	—	—	—	—	2	2	—
6	Csomafalva	—	—	—	—	4	4	—
7	Ditró	4	—	2	8	13	27	—
8	Kilyénfalva	—	—	—	—	1	1	1
9	Marosfő	3	—	—	—	—	3	—
10	Remete	—	—	1	—	7	8	1
11	Szárhegy	3	1	1	5	16	26	2
12	Tekerőpatak	—	—	—	2	5	7	—
13	Tölgyes	—	—	—	—	3	3	1
14	Vasláb	3	1	—	2	3	9	1
15	Várhegy	3	2	—	4	7	16	—
	Összesen:	50	13	16	57	141	277	20

A számok beszélnek: 277 vegyes házassági esetből: 16 javunkra, 141 — több mint 50% — kárunkra történt!!

Jóvátehetetlen szégyenfoltok ezek a ref. öntudaton! Csikvármegye a ref. lelkek vásártere, hol ócska holmiként árulgatják a ref. jövendőt jó pártiért, exisztencíáért, az anyagi élet rozsdás garasaiért. Bármennyire is szégyenteljes, de el kell mondanunk, hogy a csikvármegyei diaszpóramissziót beindító Szini János esperesfiú reverzálisos házasságot kötött és e házasságból született négy fiát az „egyedül üdvözítő egyház" emlőin neveltette...

Még egy torzkép: a zárdában „nevelkedett" ref. leány református vőlegényéhez csak kizárólag azon feltétellel volt hajlandó feleségül menni, ha az reverzálist ad a r. kath. egyház javára... és a *tordai* ref. ifjú *belement* a ref. kézzel felállítatott *reverzális-csapdába!*

A diaszpóramissziói lelkipásztor nehézségei között megemlítésre szorul a más történeti egyházak lelkészeinek féltékenysége és beavatkozási szándéka. Ez a nehézség nemcsak egyházi, de társadalmi relációkban is érezhető.

Megemlítésre szoruló nehézség még a diaszpóra hivek világnézeti, vagy társadalmi differenciálódása, mely nehézség nagyon sok esetben az egymásközti viszony bensőségének súlyos akadálya.

Egy másik igen fontos nehézsége a diaszpóramissziói lelkipásztornak — munkatárs hiányában — önmaga erejére való utaltsága: rendszerint őrhelyén egyedül áll, mint sziklaszirten az egyetlen fenyőszál. A kép első pillanatra kifejező, — lelkipásztor magárahagyatottságát példázván — de nem ez a lelkipásztor hivatása, hogy szomorú egymagában küzködjék a viharral, hanem az, hogy Istenországát építő munkatársakat keressen, mert nem az az igazi evangeliumi munkás, aki két ember helyett dolgozik, hanem az, aki munkatársakat toboroz az evangélium ügyének. Munkatársait azonban ne a világ kivánalmai szerint keresse és semmi esetre se azért, hogy ezáltal kényelmesebbé tegye terhes szolgálatát, hanem *kizárólagosan* csak azért, hogy növelje az Úr szöllőjében dolgozó építőmunkások számát.

A csikvármegyei diaszpórák megtartásának és fejlesztésének feltétlen követelménye ezen evangéliumi munkatársak megnyerése és beállítása, mert enélkül a gazdasági okok miatt ritkábban látogatható diaszpórák élete, gyarapítása el sem képzelhető. A hivek nyilvántartása, őrízgetése, gyermekek

tanítása — a lelkipásztor irányítása mellett — a diaszpórában élő munkatárs feladata; viszont itt az a nehézség, hogyha a munkatárs eltávozik a diaszpórából, — ami elég gyakori — és nincs, aki e felelős feladatot betöltse, a szektárkodás üti fel a fejét.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a vérszegény diaszpórát a munkatársakkal végzett pásztori gondviselés egészségessé teheti, de a beindított lélekmentő munkát veszély nélkül félbehagyni nem lehet. Ma pedig itt állunk s így a csikvármegyei diaszpóramissziónkat a szétomlás veszélye fenyegeti. A hű munkatársak egyrésze hazaköltözött az égi honba, a másik része a gazdasági leépítések miatt elköltözött, a lelkipásztor pedig a gyülekezet szegénysége, vagy a hiába kért utiköltség miatt nem látogathatja rendszeresen a diaszpórákat s így elhamvadással fenyegetnek az elhagyott diaszpóratűzek.

Mig diaszpórahiveink jobb anyagi helyzetben voltak, rendszerint megtérült még a legtávolabbi diaszpóralátogatás utiköltsége is, de ha annak elvétve akadálya is volt, az anyaegyházközség szivesen vállalta az utiköltség visszatéritését. Az elmult utolsó években azonban a látogatások a legszomorúbb eredményt mutatják, nemcsak az utiköltségek fedezete, hanem az istentiszteletek látogatottsága tekintetében is; ugyanis az istentiszteletekről hiányzó legtöbb lélek a családi látogatások kapcsán őszintén bevallotta, mert adakozni nem tudott, szégyenlette az üres kézzel való megjelenést s így elmaradt szomoruan az istentiszteletekről. Ezen szomorú tapasztalatok: az anyagiság meg akarja gátolni a lelkeknek Istenhez való közeledését, — indítottak a pásztori látogatást biztosító segélytkérő utamra, sajnos eredménytelenül és ez uton haladva, ismét felemelem kérő hangomat, mert aki kér, — annak megvan igérve — adatik.

A fenti nehézségeken kivül — utolsó helyen — meg kell említenünk még a diaszpóramissziói *lelkipásztor személyes anyagi nehézségeit.*

Valljuk a lelkipásztorra nézve a mindennapi táplálék és ruházat elégséges voltát, de ha ez nincs biztosítva — s ez pedig nincs! — felemeljük szavunkat az apostollal, szólván: „egymást terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét“. Szervezett egyházi életünknek elsőrendü érdeke, hogy a nehéz feladatokkal megbizott, a misszió gyönyörűséges

igáját vonó lelkipásztor legalább *a mindennapi kenyér megszerzésének gondjától* mentesüljön és olyan darab kenyeret kapjon, hogy azt családjával megosztva még maradjon annyi, hogy a kérő atyafi kezébe is tehessen egy darabot örömmel evangéliumos hitének bizonyságául. A csikvármegyei lelkipásztorok személyes anyagi nehézségeit világosan magyarázza azon fennebb említett tény, hogy a hivek nagytöbbsége átmeneti jelleggel tartózkodik itt s ezen idő alatt is, ha szüksége nem hajtja az egyházhoz, tudatosan rejtőzködik az áldozathozatal elől, vagy ha meg is van az áldozatkészség, hiányzik — a szegénység miatt — a képesség; a hivek kisebb része mint házzal rendelkező, helyhezkötött anyagi erőforrás, nem képes hordozni a reánehezedő terheket s így ezen nehézség elhárítása Anyaszentegyházunk egyetemének elodázhatatlan, becsületbeli feladata. Ezen feladat egyetemes vállalása nélkül megkisértheti a Sátán a lelkipásztort, mondván: „Te tartod az oszlopokat egyedül“. Ennek azonban nem szabad megtörténni, mert a közös hit közös szeretetmunkára és közös teherhordozásra kötelez.

Ime a fenti nehézségek rövid áttekintése is megmutatja, hogy Anyaszentegyházunk egyeteme kikerülhetetlen feladat előtt áll az Istentől kijelölt uton az elvállalt csikvármegyei diaszpóra missziióban.

A sarlóra érett gabonakalászok váróidejében végig nézek a kegyelem-mezején és a gazdag aratás derüs reménységével kérem a lélek-aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az Ő mezejére, kérem Anyaszentegyházunk egyetemét is, ha meghallja az Úr hivó, küldő szavát, ne keményítse meg az ő szivét, hanem induljon örömmel a reá váró csiki aratókalákába.

És ha együtt leszünk, ha verejtékezve aratunk, — minden bizonnyal meglátjuk: az Isten ingyen kegyelméből elvetett mag meghozta a maga százannyiját...

Ösvények a diaszpóra mezőkre.

A csikvármegyei református diaszpórákat Isten éltető kegyelme hivta életre és ez a bizonyosság minden nehézség dacára is, serkentő reménységünk diaszpóra misszióinkban. Az alábbiakban azokat az ösvényeket szeretnénk felmutatni, amelyeken eljuthat az Erdélyi Sion egyeteme a csikvármegyei s általában a diaszpóramissziói munkamezők színhelyére:

Legelőször alakíttassék meg: *A Diaszpóramissziói Barátok Szövetsége és* minden ilyen szövetség külön-külön vagy egyházközségekként vegyen pártfogásba egy-egy diaszpórát.

2. A diaszpórák gondozásával megbízott missziói állomásokon állíttassék fel — diaszpórák részére — mozgókönyvtár, ugyanott egy-két diakonissza elhelyezéséről is történjék gondoskodás.

3. Minden egyházközség rendezzen évenként *diaszpóranapot* istentisztelet, vagy vallásos-ünnepély keretén belül, mely alkalommal begyült perselyes adományok a diaszpóra misszió céljaira fordítandók.

4. A diaszpóramissziói munkatársak kiképzésére rendeztessék minden évben előkészítő kurzus.

5. Minden évben körzetenként, vagy egyházmegyénként rendeztessék *szórvány-konferencia,* a testvéri kapcsolatok és az egymásiránti felelősség elmélyítése végett.

6. Indíttassék be haladéktalanul a régóta nélkülözött: Szórvány-Újság.

7. *Központunk* az egyházkerületi belmissziói költségvetésében *irányozzon elő* minden évben szükséges és köteles áldozattal *egy garantált összeget* a d. misszió zavartalan működésének biztosítására, ugyancsak intézkedjék a bujkálások megszüntetése végett hathatós eszközökről, ha lehetséges az alábbiak szerint: ha egy egyháztag elhagyja gyülekezetét, az ottani lelkipásztor elbocsájtó levelével köteles új állomáshelyén a megérkezéstől számított 8 napon belül jelentkezni, — miáltal az elkallódástól óvjuk meg a lelket.

8. Vezettessék be az évenkénti egy lejes, diaszpóramisszió céljait szolgáló u. n. „szeretetadó“, mit az egyházközségek presbitériumai, vagy a *D. M. B. Sz.* garantálnak.

Általában történjék intézményes gondoskodás a diaszpórák

védelmében, melynek eredményei — amint azt a francia-országi „*Société Centrale Évangelique*“ 80 éves működése is bizonyítja, — felbecsülhetetlenek az egész Anyaszentegyház életét megújító hatásaiban.

Ime ezek azok az ösvények, melyeken eljuthatunk diaszpóráinkba, a nagy aratás szeretetmunkájára és e munkál-kodás közben tapasztalni fogjuk, hogy a „kicsiny kovász megkeleszti az egész tésztát“: a diaszpóramisszió az erdélyi magyar református Anyaszentegyházat az egymás terhét hordozó szeretet visszaáradó áldásaiban.